

PULMONOLOGIYA TARIXI VA HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI

N. Aliyev

FJSTI Biofizika va axborot texnologiyalari
kafedrası assistenti

N. Davronova

FJSTI Biotibbiyot muhandisligi yo‘nalishi
1-bosqich 1523-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada pulmonologiya tarixi va uning hozirgi kundagi ahamiyati haqida ma‘lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: pulmonologiya, o‘pka, bronx, plevra, ftiziatriya, genetik, tomografiya, bronxografiya, traxeobronxoskopiya, diagnostika, pulmonolog.

Pulmonologiya (lotincha pulmonis - o‘pka va logiya - fan, ta‘limot) — klinik tibbiyotning bir bo‘limi bo‘lib, o‘pka, bronxlar va plevra kasalliklarini o‘rganadi. Ularni aniqlash, davolash va oldini olish usullarini ishlab chiqadi. Pulmonologiya nisbatan yangi soha bo‘lganligi uchun 70-yillar oxirlaridan boshlab uni mukammal

o‘rganishga kirishildi. Ilgari O‘zbekistonda “paxta yakka hokimligi” natijasida yuzaga kelgan ekologik o‘zgarishlar va ko‘p miqdorda ishlatilgan pestitsidlar ta‘sirida o‘pkaning surunkali nospetsifik kasalligi, ayniqsa, qishloq joylarida ko‘payib ketgan edi, shularni hisobga olib Toshkentda 1978-yil Toshkent vrachlar malakasini oshirish instituti qoshida klinik pulmonologiya kafedrası tashkil etildi va O‘zbekistonda pulmonoglar ilmiy maktabi va pulmonologiya xizmati yaratildi. Hozirgi O‘zbekistonning shaharlari va viloyatlarida pulmonologiya bo‘limlari tashkil qilingan.

1989-yildan Sil ilmiy tadqiqot instituti Ftiziatriya va pulmonologiya ilmiy tadqiqot institutiga aylantirildi va u O‘zbekistonda shu sohadagi yirik ilmiy markaz bo‘lib qoldi. 1990-yilda Ftiziatriya va pulmonologiya ilmiy tadqiqot instituti qoshida Respublika pulmonologiya markazi tashkil qilingan bo‘lib, bu markaz pulmonologiya sohasidagi ilmiy tadqiqot va amaliy ishlarni koordinatsiya qilib boradi. O‘zbekistonda

Markaziy Osiyoda birinchi bo'lib nospetsifik o'pka kasalliklari (bronxial astma, surunkali bronxit)ning epidemiologiyasi, funksional diagnostikasi, farmakoterapiyasi, immunologik va klinik allergologiyasi, uning genetik mexanizmlari, bioritmologik tashkiliy sistemasi va patogenetik terapiya hamda mehnat qobiliyatini tiklashning ilmiy asoslari ishlab chiqildi. Pulmonologiyada turli tadqiqot usullari: rentgenologik (tomografiya, bronxografiya), endoskopik (traxeobronxoskopiya), funksional diagnostika usullari qo'llanadi. Pulmonologiya O'zbekistondagi mavjud tibbiyot institutlari, vrachlar malakasini oshirish institutida Pulmonologiya kafedralari, shuningdek, klinik shifoxonalar tarkibida Pulmonologiya bo'limlari faoliyat ko'rsatmoqda. O'zbekistonda Pulmonologiyaning rivojlanishida A.M.Ubaydullayev, D.X.Mahmudova, Sh.U.Ismoilov, M.A.Yakimova, B.S.Aripov va boshqa olimlarning xizmatlari katta.

Pulmonolog - bu kim va qanday shifo beradi?

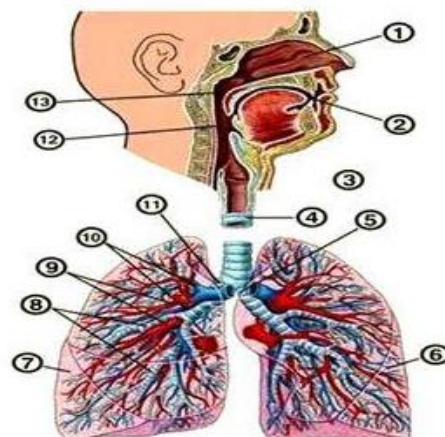
Nafas olish organizmga kislorod yetkazadigan eng muhim jarayondir. Spazmga uchragan nafas olish, o'pkaning cho'kishi yoki shifokorlarning shoshilinch yordamisiz jarohat olish uch daqiqa ichida o'limdir. Yallig'lanish jarayoni yoki yuqumli kasallik tufayli kelib chiqqan kislorod miqdori hatto tanaga juda ko'p zarar yetkazishi mumkin. Agar nafas olish bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lsa, u kishi albatta pulmonologga murojaat qilishi kerak.

Pulmonolog - bu pastki nafas yo'llarida yuz beradigan patologik jarayonlarda yaxshi bilimga ega bo'lgan tor mutaxassis. Olingan obyektiv ma'lumot va tadqiqot natijalariga ko'ra, o'pka tabiblari bemor organizmining xususiyatlarini va kasallikni keltirib chiqaradigan omillarni hisobga olgan holda davolashni buyurishi kerak:

Pulmonologning vakolatlari nafas organlarining tuzilishiga, ularning funksional xususiyatlariga va patologiyalarning rivojlanish sabablariga bog'liq.

Insonning nafas olish tizimi

- 1 - burun bo'shlig'i;
- 2 - og'iz bo'shlig'i;
- 3- halqum; 4- traxeya;
- 5 - chap asosiy bronx;
- 6 - chap o'pka;
- 7 - o'ng o'pka;
- 8 - segmental bronxlar;
- 9 - o'ng o'pka arteriyalari;
- 10 - o'ng o'pka tomirlari;
- 11 - o'ng asosiy bronx;
- 12 - farenks;
- 13 - nazofarengal o'tish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Abdullayeva B., Aliyev N. Pedagogical Ability In Self-Development Of A Future Primary School Teacher //Академические исследования в современной науке. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 149-153.
2. Aliyev N., Ergasheva D. METHODS OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF A PRIMARY SCHOOL TEACHER //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B8. – С. 1679-1681.
3. Aliyev N., Muhammadjonov S. THE ROLE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL WORKERS. THE IMPORTANCE OF MATHEMATICS FOR A HEALTH WORKER. MATHEMATICAL METHODS AND STATISTICS IN MEDICINE //Бюллетень педагогов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 39-42.
4. Nurillo N. A., Muhammadjonov S., Tojimatova L. THE ROLE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL PERSONNEL. THE IMPORTANCE OF MATHEMATICS FOR THE HEALTH WORKER //International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research. – 2023. – Т. 3. – №. 6. – С. 54-56.
5. Abdullayeva B., Aliyev N. Bo ‘lajak boshlang ‘ich sinf o ‘qituvchisining o ‘zo ‘zini rivojlantirishda pedagogik qobiliyatning ahamiyati //Бюллетень педагогов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 74-78.
6. Abdiqayumovich A. N., Abdiqayumovna I. M. Fur’e Method for Solving Boundary Value Problems Placed in Parabolic Type Equations //Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 107-113.
7. Abdullayeva B. S., Aliyev N. A., qizi Ergasheva D. S. Improving self-development competency of future primary class teachers //Educational Research in Universal Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 7. – С. 274-277.
8. Sayfutdinova A. B., Abdiqayumovich A. N. THEORETICAL ISSUES OF INCREASING TEACHING EFFICIENCY BASED ON MODERN ADVANCED PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PRIMARY CLASS //Galaxy

International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 11. – C. 233-239.

9. Sayfutdinovna A. B., Abdiqayumovich A. N. IMPROVING THE COMPETENCE OF THE FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHER IN SELF-DEVELOPMENT. – 2022.

10. Abdikayumovich A. N. et al. Innovative Approaches in Mathematics (Pisa and Timss Programs) //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2021. – T. 2. – №. 9. – C. 116-118.

11. Yusupova A. K., Aliyev N. A. SOME CONSIDERATIONS FOR TEACHING PROBABILITY THEORY AND MATHEMATICAL STATISTICS //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – T. 1. – №. 11. – C. 1183-1191.

12. Sayfutdinovna A. B., Abdiqayumovich A. N. IMPROVING SELF-DEVELOPMENT COMPETENCY OF FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 8. – C. 509-512.